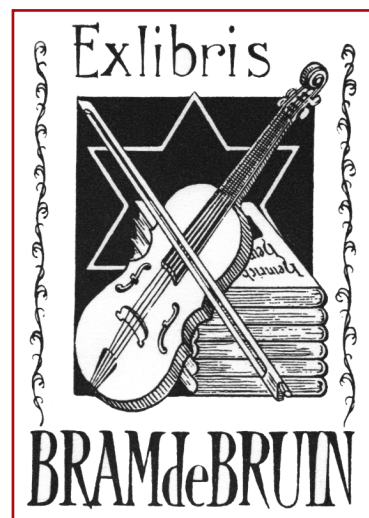

‘JOODSE EXLIBRIS IN FRYSLÂN’

In Tresoar, Historisch en Letterkundig Centrum te Leeuwarden, wordt onder auspiciën van het Fuks Studiecentrum van woensdag 30 november 2016 tot 30 januari 2017 de expositie ‘Joodse exlibris in Fryslân’ getoond. De expositiedriehoek in de studiezaal van Tresoar wordt daarvoor ingericht als een waar prentenkabinet. De tentoonstelling is een initiatief van het Fuks Studiecentrum, een speciale bibliotheek van Tresoar betreffend het onderwerp Hebraïca en Judaïca.

Jan Aarts en Chris Kooyman hebben jaren lang gewerkt aan de veelomvattende publicatie *Joodse exlibriscultuur in Nederland* die in het voorjaar van 2017 verschijnt bij uitgeverij De Buitenkant. Uit de omvangrijke collectie die hiervoor bijeen werd gebracht is een fraaie keuze gemaakt van exlibris die een link hebben met Fryslân. Hoewel er in Friesland nooit veel Joden hebben gewoond, werden er niet minder dan 40 exlibris gevonden, waarvan de titularissen of hun ouders zijn geboren in Friesland, er gewerkt hebben, op hachsjarah hebben gezeten of ondergedoken zaten.

1 Hartog Beem (Hebreeuws). De publicist en leraar Hartog Beem was zeer actief in Joods-Leeuwarden, werkte in Leeuwarden en schreef over de Joden in Leeuwarden.

2 Leo Fuks. De bibliothecaris en docent Jiddisj Leo Fuks vermaakte zijn collectie Judaica en Hebraïca aan Tresoar uit dankbaarheid voor de hulp die Friezen tijdens de oorlog aan onderduikers hadden gegeven.

3 Bram de Bruin. Hij was op de hbs een leerling van Hartog Beem, die hem onder meer aanzette tot het lezen van Heine, wat afgebeeld staat op zijn exlibris.

JOODSE EXLIBRISCULTUUR IN NEDERLAND

Vier jaar na hun publicatie van *Exlibris in exil, Duits-Joodse vluchtelingen in Nederland 1933-1940* en veertien jaar na de start van hun project, zijn Aarts en Kooyman erin geslaagd hun onvermoeibaar speuren in antiquariaten, bibliotheken, musea, archieven en particuliere collecties af te ronden met dit langverwachte standaardwerk, waarin ruim 1700 exlibris van bijna 1400 Joodse boekbezitters zijn opgenomen en toegelicht.

Een exlibris is een grafisch kunstwerkje al dan niet vervaardigd door een professionele kunstenaar en bestemd om als eigendomsmerk in boeken geplakt te worden. Het vertoont symbolen, voorstellingen en teksten, waarmee de opdrachtgever of -geefster op vaak treffende wijze een beeld van zichzelf geeft. Het getuigt van zijn of haar persoonlijkheid, beroep, geloof, wereldbeschouwing en liefhebberijen. Om die redenen kan het een uniek tijdsdocument zijn. Zeker als het onderdeel uitmaakt van een grote collectie en de titularis behoort tot een aparte beroeps- of bevolkingsgroep.

Al deze 'egodocumentjes' bij elkaar werpen een vaak verrassend licht op de geschiedenis van de Joden in Nederland of het nu gaat om de trots van de Sefardische Joden op hun aristocratische afstamming, het streven naar emancipatie, de bijzondere gehechtheid aan het boek, de intellectuele en kunstzinnige voorkeur, de religieuze overtuiging, het zionistisch ideaal of het lijden onder discriminatie en vervolging.

Vanwege dit laatste is het boek op zijn manier ook een memorboek. Een exlibris is vaak het enige persoonlijke document dat de herinnering aan een slachtoffer van de Sjoa in leven houdt. Vandaar ook dat elk commentaar op een afgebeeld exlibris werd voorzien van een uitgebreide genealogie en waar mogelijk de nodige bio-grafische informatie. Daarnaast bevat het boek uitvoerige studies over 75 Joodse exlibris-kunstenaars, de geschiedenis en het gebruik van Joodse symbolen, de sociologische achtergrond van de titularissen en een uitgebreide geannoteerde bibliografie.

Wilt u op de hoogte blijven?

Laat ons dit dan weten via de mail: info@uitgeverijdebuitenkant.nl

Wij zullen u dan berichten zodra de verschijningsdatum bekend is.

Inhoud:

- 1 Voorwoord
- 2 Inleiding
- 3 1740 exlibris, hun titularissen en kunstenaars
- 4 Sociologische kanttekeningen bij de titularissen
- 5 Joodse vluchtelingen en de exlibriscultuur in hun vaderland
- 6 Joodse symboliek op exlibris, een iconografische verkenning
- 7 Teksten op Joodse exlibris, een bijdrage van F.H. Hoogewoud
- 8 Kunstenaarslexicon: 75 Joodse exlibris-kunstenaars nader toegelicht
- 9 Publicaties over het exlibris van Joden, een geannoteerde internationale bibliografie
- 10 Appendix
 - a Toelichting
 - b Verantwoording
 - c Overzicht van kunstenaars en ontwerpers
 - d Niet-opgenomen titularissen
 - e Nagekomen exlibris
 - f Afkortingen en verklarende Woordenlijst
 - g Afkortingen van archieven en bibliotheken
 - h Codering van de vaker gebruikte literatuur
 - i Bronnen
 - j Personenregister
 - k Dankbetuiging
 - l English summary

Jan Aarts & Chris Kooyman
Joodse exlibriscultuur in Nederland

Met een bijdrage van F.J. Hoogewoud

17,5 x 25 cm / 1496 pagina's / ca. 1700 afbeeldingen
gemaakt gebonden in linnen band
zetwerk & vormgeving Chang Chi Lan-Ying
drukwerk Offsetdrukkerij Jan de Jong
afwerking Boekbinderij Van Waarden

Bezoek ook de website: www.hetjoodsexlibris.nl

Fries-Joodse exlibris

- APTROOT-DUITZ, Sjlomo [en] Chanah (Hebr.)
Door: Elie L. Ratzersdorfer, 1934, techniek onbekend, 103x71.
- BEEM, J[ohan] C[hristiaan]
Door: A. van Breda, wrsch voor 1940, houtsnede, 79x47.
- BEEM, Hartog (-) Naftali ben Avraham BEEM (Hebr.)
Door: wrsch Hans de Jong, wrsch voor 1940, cliché, 66x41.
- BLOEMENDAAL, Max en Lenie
Door: A. H. Geudeker, wrsch vooroorlogs, cliché, 66x52.
- BLOEMENDAAL, Nico
Exlibris 1) Door: Fré Cohen, 1933, houtsnede, 81x55.
Exlibris 2) Door: Roel Oostra, ca. 1941, cliché, 89x60.
- BL[OMMESTEIN]-HANKES DRIELSMA, Elisabeth van
Door: Onbekend, tussen 1907 en 1931, houtgravure, 71x49.
- BRUIN, Bram de
Door: J. Roza, 1948, cliché, 65x44.
- BRUIN Jr., M[aurits] de
Door: A.M., 1925, cliché, 42x53.
- COHEN, Aäron/Aharon HA-COHEN (Hebr.)
Door: H.A. v.d. Wal, voor 1954, cliché, 53x49.
- COHEN, August C[ato] F[erdinand]
Exlibris 1) Door: W.H. (Wilm) Klijn, cliché, 44x34.
Exlibris 2) Door: Onbekend, typografisch, 13x40.
- COLTHOF, Benjamin Izaak (-) B.I.C. / Benjamin Jitschak, zoon van chaver rav Aharon (Hebr.)
Door: Samuel E. Manuskowski, 1939, cliché, 73x61.
- COLTHOF, Samuel Juda (-) Sjmoe-el Jehoeda Koltov (Hebr.)
Door: Gerard Polak, 1981, cliché, 80x75.
- DASBERG, Is. E. [Isidoor]
Door: Jac. Jongert, voor 1942, cliché, 29x30.
- FUKS, L[ajb] (Leo)
Door: Arthur Goldsteen, voor 1972, cliché, 77x55.
- GELDER, Gerson van
Door: Erich Wichman, voor 1940, ets, 108x56.
- GELDER-HIRSCH, E[lse Schewa] van (-) E. v. G.-H.
Door: Erich Wichmann, 1919, houtsnede, 52x51.
- GOSSELS, Rosa
Door: Onbekende signatuur., voor 1942, cliché, 75x48.
- HARTOG-SANDERS, Hannie
Door: Léon Holman, ca. 1939, techniek onbekend, ø 70.
- HES, M[ichel] L[eo]
Door: wrsch Teun van der Veen, ca. 1950, cliché, 77x77.
- HEIJDEN, Bep van der
Zie: Bep Menko-van der Heijden.
- ITALIE, N[athan]
Door: Onbekend, voor 1942, cliché, 61x30.
- JANSEN-de METZ, Rifke [Rebecca]
Door: Onbekende signatuur, na 1916, cliché, 90x65.
- JONG, Abraham de (-) Avraham ben Sjlomo (Hebr.)
Door: Evert Caspers, ca. 1931, cliché, 80x77.
- JONG, Abr[aham] de / YINNON, Avraham (Hebr.)
Exlibris 1) Door: Hanna [Itzhaki-]Neubauer, voor 1940, cliché, 42x50.
Exlibris 2) Door: Hanna Itzhaki-Neubauer, na 1947, cliché, 42x48.
- LEEF SMA, Jac. [Jacob]
Door: Onbekend, cliché, 111x77.
- MENKO-van der HEIJDEN, Bep [Betsy Johanna]
Exlibris 1) Door: Gerard Polak, 1936, cliché, 55x49.
Exlibris 2) Door: Gerard Polak, na 1941, raster-cliché, 90x65.
- METZ, E[liazar] B[enedictus] de
Door: Prof. P. v.d. Wielen en Barend J. Katan (rabbijn), 1931, cliché, 66.???
Door: Onbekend, cliché, 91x73.
- METZ, M[ozes] de
Door: Onbekend, voor 1942, cliché, 90x70.
- NATHANS, Dr. A[braham] D[avid]
Door: Onbekende signatuur, cliché, 76x44.
- SANDERS, Dr. Elkan
Door: Robert Haas, ca. 1930, cliché, 52x34.
- SLUIZER, [Max] (wrsch)
Door: Charles Roelofsz, ca. 1941, cliché, 64x64.
- SLUIZER, G[erard] E[manuel]
Door: J. van Hell, houtgravure, 75x50.
- SPIEGEL, Dr. I[zak] W[illem] van
Door: Hendrik Veenker, 1957, techniek onbekend, 80x40.
- STRANDERS, Eliezer [Emil] (Hebr.)
Door: Hanna Itzhaki-Neubauer, voor 1940, cliché, 80x44.
- VRIES, D[avid] de
Door: Jacques F. van der Leeuw, ca. 1950, cliché, 71x46.
- WOLFF, S[alomon] (Sam) de
Door: A. Hahn jr., 1919, cliché, 68x66